

ANKARA'DA ASTRONOMİNİN İLK YILLARI

Zeki TÜFEKÇİOĞLU^{1*}

¹Ankara Üniversitesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü, Ankara

Aşağıda A.Ü. Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü, Ahlatlıbel Gözlemevi ve TÜBİTAK Uzay Araştırma Ünitesinin, kuruluşlarından 1982 yılına kadar olan evreleri özetlenecektir. 1954' ten 1982' ye kadar olan kısımları bizzat kendimiz yaşadık ve sorumluluk aldık. 1982' den sonrasını da çok iyi bilmemize rağmen kaleme almak istemedik. Çünkü bu dönemde görev yapanlar halen ya hayatta veya görev başındadırlar.

1 ASTRONOMİ VE UZAY BİLİMLERİ BÖLÜMÜ VE AHLATLIBEL GÖZLEMEVİ

1943 yılında kurulan Ankara Fen Fakültesine (o zaman Ankara Üniversitesi henüz kurulmamıştı) bağlı olarak Astronomi Enstitüsü 1944' te açıldı. Kurucusu ve ilk Başkanı Prof. Dr. Tevfik Okyay Kabakçioğlu' dur. Yanına Belma Yurtsever asistan olarak aldı ve matematik anadal öğrencilerinden astronomiyi yandal olarak seçen az sayıda öğrenciyle astronomi eğitimini başlattı. 1947 yılında Dilhan Ege, önce laborant (kadrosuzluktan) sonra da asistan kadrosunda Enstitüye katıldı. Bu durum 1952 yılına kadar devam etti. Eğitimin yanında öğrencilere enlem, boylam ve zaman tayini gözlemleri sürekli olarak yaptırılıyordu. Kabakçioğlu' nun H. Rosenberg' ten çeviri yaptığı Astrofizik Dersleri adlı kitap Enstitünün ilk yayımı olarak 1946' da basıldı. Bu dönemde Ali Nazıma Ergun ve Esat Egesoy Astronomi Enstitüsünde bazı dersler verdiler. Belma Yurtsever sürekli rahatsızlığı nedeniyle Enstitüye fazla yardımcı olamamış, ağırlık daha ziyade Dilhan Ege üzerine yüklenmiştir. 1951 yılında İngilizcesini iletirmek için Dilhan Ege kendi olanaklarıyla Michigan Üniversitesine altı ay süreyle gitmiş, 1952 yılında ise, Enstitüye yeni kadro ve mali olanaklar verilmeyişi nedeniyle T. O. Kabakçioğlu istifa etmiş ve ayrılmıştır. 1952-53 akademik yılında Enstitüde eğitim yapılamadı, kapatılması düşünüldü, ancak Prof. Dr. Saffet Süray' ın gayretleriyle devam ettirildi. 1953 yılı sonunda UNESCO' ya başvuruldu ve Hollanda uyruklu Prof. Dr. Edberg Adrian Kreiken Enstitü Başkanlığına getirildi (yukarıdaki bilgiler bizzat Dilhan Ege ile görüşülerek 1999 yılında kaleme alınmıştır). Kreiken, asistan kadrosuna Dilhan Ege' nin yanında Bedri Süer ve Abdullah Kızılırmak' ı alarak eğitimi ve araştırmaları yeniden başlattı. Dersler Kreiken tarafından İngilizce, Almanca veya Fransızca anlatılıyor ve ilgili asistan tarafından Türkçeye çevriliyordu. Bu yıllarda öğrenci sayısı 5 veya 6' yı geçmiyordu. Asistanlar yabancı dillerini iletirmek ve bilimsel çalışmalar yapmak için sırayla yurt dışına gönderiliyordu. 1958'

* Emekli, Prof. Dr.; e-posta: ztufekcioglu@hotmail.com

de kürsüye Ali Nihat Eskiöglü ve Rümeyisa Süslü (Kızılırmak) asistan olarak alındılar. Bu arada Dilhan Ege, Bedri Süer ve sonra Abdullah Kızılırmak doktoralarını tamamladılar. 1954-58 yılları arasında (ki bu yıllar benim öğrenciliğim yıllarıdır) Enstitüde 27 adet bilimsel yayın yapıldı ve çoğu yurt dışında tanınmış dergilerde basıldı.

Gözlemsel çalışmaların ciddi bir şekilde başlayabilmesi için bir gözlemevine gereksinme vardı. Kreiken 1958' de ODTÜ' nün Ahlatlıbel köyü civarındaki arazisinden 110 dönümlük bir kısmını almayı başardı. Gözlemevinin temeli atıldı. Yönetim binalarının yapılması Fen Fakültesi bütçesinden sağlanan parayla başladı. Ancak, yurt dışından teleskop ve diğer aletlerin alınması büyük güçlükler arz ediyordu. O yıllarda uzay araştırmaları, dünyada iki kutuplu bir yarış haline gelmişti. ABD' de bu çalışmaları askeri bir kurum olan NASA yönetiyordu. Benzeri Türkiye' de de yapılabilirdi. Prof. Kreiken, zamanın Milli Savunma Bakanı ve Milli Savunma Bakanlığı ARGE Dairesi başkanı ile anlaşarak işbirliğini sağladı. 1954-58 yıllarında Kreiken'in öğrencisi olmuş dört öğretmen üsteğmen (Zeki Tüfekçioğlu, Güner Omay, İşmen Kendir ve Ali Gökgöz) 1961' de ARGE' ye tayin edildi ve Kreiken' in emrine verildi. İleride isim ve özelliklerini vereceğim teleskop ve ölçü aletleri de ARGE kanalıyla (onların mülkiyetinde kalmak üzere) temin edilip Gözlemevine yerleştirildi. 1962' de İşmen Kendir ve Ali Gökgöz İtalya' daki Merate Gözlemevine iki yıllığına gönderilmiş, orada dünyaca ünlü Prof. Dr. Margherita Hack yönetiminde üç adet bilimsel yayın yapmışlar, dönüşte Kreiken' in emrinde Enstitüye ve Gözlemevine büyük yararları olmuştur. Zeki Tüfekçioğlu ve Güner Omay önce 6 ay için Washington' da Deniz Kuvvetlerine ait Naval Gözlemevinde çalışmışlar, Türkiye' ye dönüp Kreiken' in emrinde bir yıl çalıştıktan sonra iki yıllığına Yale Üniversitesine NATO bursuyla gönderilmişler ve orada yüksek lisans yapmışlardır. 1962 yılı yaz aylarında henüz resmen açılmamış olan gözlemevinde Alman uyruklu Dr. E. Pohl' un yönetiminde değişen yıldızlarla ilgili gözlem ve çalışmalar yapıldı. 1963 yılının Ağustos ayında Avrupanın en büyük astronomlarının (W. M. Smart, R. v. d. R. Woolley, G. Contopoulos, M. Hack, P. Pişmiş, E. A. Kreiken, D. Linden-Bell, D. Ezer, M. Henon, J. Delhaye, W. Becker) katıldığı ve bilimsel araştırmalarını sunduğu bir ay süren bir NATO yaz okulu ile Gözlemevi resmen açılmış oldu. Bu yaz okulunda sunulmuş olan bilimsel çalışmalar Kreiken tarafından bir kitap halinde "Summer Institute in Galactic Structure at Ankara University" adı altında yayımlanmaya çalışılmış ömrü yetmeyince uzun yıllar gecikmeden sonra Zeki Tüfekçioğlu tarafından tamamlanmış, 326 sayfalık bu eser yerli yabancı bütün Astronomi Bölüm ve Gözlemevlerine gönderilmiş ve kişisel olarak bir çok astronomdan istekler gelmiştir.

Yukarıdaki bilim adamlarının aynı anda Ankara' da olması hayal bile edilebilecek bir olay değildir. Düşünebiliyor musunuz, Türkiye 1963' te bir ay süreyle Avrupa astronomisinin merkezi olmuştur. 1964 yılında Gözlemevinin durumu şöyle idi: 15 cm' lik Zeiss Coude refraktör, 15 cm' lik fotoğrafik refraktör, radyo teleskop, mikrofotometre, iris fotometre v.b. sonra da NATO' nun askeri kanalıyla getirilmesi karar altına alınan 100 cm' lik aynalı teleskop.

Tekrar Astronomi Enstitüsünün durumuna dönelim: 1961 yılında Dr. Rümeyya Kızıllırmak bir yıl süreyle Maryland Üniversitesinde doktora sonrası çalışmalarda bulundu. Doç. Dr. Dilhan Ezer (Ege) bir yıl için NASA' da çalışmak üzere NewYork' a gitti, süresinin uzatılma isteği Enstitüde gereksinim nedeniyle gerçek-leşmeyince istifa ederek ayrıldı ve uzun yıllar orada kaldı. Yine aynı yıl Dr. Bedri Süer çok iyi bir bursla (National Science Foundation) bir yıllığına ABD' ye gönderildi. Ancak ailevi nedenlerle üç ay sonra geri döndü. Böylece bu burstan daha sonraki yıllar yararlanma olanağı yok olduğu için Kreiken' le arası açıldı ve ODTÜ' ye geçti. 1962' de daha önce Kreiken' in bulduğu bir yıllık bursla Meudon Gözlemevinde çalışmış bulunan Nihal Yılmaz ve sonra da Nadir Doğan asistan olarak alındılar. 1962 yılının sonunda Doç. Dr. Abdullah Kızıllırmak ve Dr. Rümeyya Kızıllırmak kendi istekleriyle ayrılıp Ege Üniversitesine geçtiler. Daha önce eski 4 öğrencisini MSB' den kendi emrine almayı başaran Kreiken, bu sefer MEB ile anlaşarak Yüksek Öğretmen Okulunda okuyan ve Fen Fakültesini bitirmiş olan üstün yetenekli öğrencilerinden bir kısmını da bilim adamı yetiştirmek üzere kendi emrine aldı ve Semanur İşlik (Engin) ile Cemal Aydın iki yıllığına Merate Gözlemevine, Zeki Aslan Greenwich Gözlemevine, Fevzi Ünlü ve Ali Osman Asar eğitim için ABD' ye gönderildi. Hilmi Hacisalihoğlu ertesi yıl yurt dışına gönderilmek üzere Enstitüye asistan olarak alındı. Enstitüdeki bilimsel yayınların sayısı bu yıllarda 50' yi geçmişti. 1964 yılında Fen Fakültesinin çıkardığı yeni bir yönetmelikle Bölüm ve Kürsü sistemine geçildi. Anadal öğrenci alan branşlara Bölüm, yandal eğitim yapanlara da Kürsü denildi. Enstitü tabiri ise özel araştırma yapan kuruluşlara verildi. Böylece Gözlemevi kendi kadrosu ve bütçesi olan bir Araştırma Enstitüsü oldu. Kürsünün elemanları Enstitünün de doğal elemanı idi. 1964 Ağustos ayında tatil için gittiği memleketi Holanda' da Kreiken ani bir hastalık geçirdi ve kısa süre içinde vefat etti. İşte bundan sonra Kürsü ve Gözlemevinde zor günler başlıyordu. Kürsüde hiç doçent yoktu. Kürsü Başkanlığını Prof. Dr. Saffet Süray üslendi. 1964 Ekim ayında Zeki Tüfekçioğlu ve Güner Omay yurda döndüler. Fakat ARGE dört emanını hareket araştırma konularında çalışmak üzere geri çekti. Sadece Zeki Tüfekçioğlu' na Gök Mekaniği ve Güner Omay' a da Astrofizik derslerini vermek üzere haftada iki yarım gün izin verdiler. Hilmi Hacisalihoğlu Matematik Bölümüne geçti. Getirilmesi karar altına alınan 100 cm' lik teleskopu vermediler. Gözlemevinin yeni çıkmış Araştırma Enstitüsü statüsü uygulamaya geçirilemedi, Kürsüye bağlı olarak kaldı. 1963 NATO yaz okulunda sunulan derslerin basımı devam ettirilemedi. Kürsüdeki elemanlardan sadece Nihat Eskioglu' nun doktorası vardı ama o zaman ki statüye göre o da ders veremiyordu. 1964-65 ders yılı ilk Sömestresinde İtalya' dan Dr. R. Faragiana ve İstanbul' dan Prof. Dr. Nüzhet Gökdoğan Kürsüde ders verdiler. İkinci Sömestr ise Prof. Dr. W. Gleisberg bir yıllığına getirildi ve Kürsü başkanı oldu. Bu arada Meudon' a 8 aylığına gitmiş olan Nadir Doğan Kürsüye döndü ve doktor ünvanını aldı. 1965' te Cemal Aydın ve Semanur İşlik İtalya' da iki çalışma yayınladıktan sonra yurda döndüler ve Kürsüye asistan olarak atandılar. Nihat Eskioglu doçent, ve Gleisberg' ten sonra Kürsü Başkanı oldu. Ancak bir yıl sonra Hizbullah örgütü üyesi diye tevkif edildi ve Kürsüden ayrıldı. 1967-70 yılları arasında Kürsü başkanlığını bazen Prof.

Dr. Saffet Süray bazen de Prof. Dr. Numan Zengin vekaleten yürüttüler. Zeki Tüfekçioğlu, Cemal Aydın ve Semanur İşlik 1967 yılında doktor oldular. Nihal Yılmaz ise 1965' ten beri bulunduğu Meudon' da doktorasını tamamladı ve 1968' de Kürsüye döndü. 1968 yılında Dr. Nadir Doğan bir yıl süreyle İtalya' da Catania Gözleminde güneş lekeleri ile ilgili çalışma yaptı, 1970 yılında doçent ve Kürsü Yöneticisi oldu. 1970-71' de Cemal Aydın ve Semanur Engin (İşlik) bir yıllık süreyle Trieste Gözlemine gittiler. 1971' de Zeki Aslan 6-7 yıldır çalıştığı Greenwich Gözleminden, Sussex Üniversitesinde doktorasını da yaparak yurda döndü ve asistan olarak Kürsüde göreve başladı. Aynı yıl Dr. Nihal Yılmaz bir yıl süreyle İngiltere' de çalıştı. 1972 yılında Zeki Tüfekçioğlu ve Cemal Aydın doçent oldular. Zeki Tüfekçioğlu Binbaşı rütbesinde iken, kendi isteği ile 1973' ün başında, Silahlı Kuvvetlerden ayrıldı ve 1965' ten beri kısmi zamanlı öğretim görevlisi olarak çalıştığı Kürsüye kadrolu doçent olarak atandı. 1974 yılında Kürsü Başkanı seçilen Zeki Tüfekçioğlu, anadal astronomi eğitimini başlattı ve Astronomi Kürsü- sünü Astronomi Bölümü haline getirdi. Dr. Zeki Aslan profesör kadrosunda Öğretim Görevlisi yapıldı. 1974' te Semanur Engin, 75' te de Nihal Yılmaz doçent oldular. Zeki Tüfekçioğlu yıllar önce Prof. Dr. Tibor Herczeg' le başlattığı fotoelektrik fotometri çalışmaları için bir teleskop kurma gayretlerini Prof. Dr. Bruno Cester yardımıyla 1976' da 30 cm' lik Maksutov teleskopun kurulmasıyla tamamladı ve gözlemler başladı. Ondan sonra Gözleminin en önemli konusu fotoelektrik gözlemler oldu. 1977' de Abdurrahman Aşır asistan olarak Bölüme alındı. 1977' de Nadir Doğan, 1979' da Zeki Tüfekçioğlu, 1980' de Cemal Aydın Profesör oldular. Aynı yıl Zeki Aslan doçentliğe yükseldi. 1981' de Ethem Derman Bölüme asistan olarak alındı. 1980-1982 yılları arasında Zeki Tüfekçioğlu' nun Dekanlığı zamanında gözleminde gözlemcilerin ailece kalabilecekleri 6 adet lojman yapıldı. 1982 yılı sonunda Bölümün yayın durumu şöyle idi. Yurt içinde ve çoğu yurt dışında yayımlanan bilimsel çalışmaların sayısı 122 olmuştu. 1954-1982 yılları arasında yayımlanmış olan bu çalışmaların bir çoğu bilinmiyor ve elde nüshaları kalmamıştı. Zeki Tüfekçioğlu tarafından referanslar da araştırılarak eksikler tamamlandı ve birer nüshalar temin edilerek Bölüm Kitaplığında kutulara koyuldu. Bu arada T. O. Kabakçioğlu' nun Rosenberg' ten çeviri yaptığı Astrofizik Derslerinden 28 yıl sonra Bölümdeki kitap yayınları tekrar başlatıldı ve aşağıdaki yayınlar yapıldı:

- Zeki Tüfekçioğlu, 1974 Gök Mekaniği, A.Ü. Fen Fakültesi yayınları, Genel 120 Astr. 2
- E. A. Kreiken, Z. Tüfekçioğlu (eds), 1974, Summer Institute in Galactic Structure at Ankara University", 121, 3
- N. K. Kılan, Z. Tüfekçioğlu, 1975, FORTRAN IV Programlama Dili", 123, 4
- Z. Tüfekçioğlu, 1978, Güneş Sisteminin Temel Fiziği (Çeviri)", 127, 5
- N. Doğan, 1978, Güneş Fiziği ve Tutulmalar", 128, 6
- N. Doğan, 1980, İstatistik Astronomi", 136, 7

Zeki Tüfekçioğlu' nun Bölüm Başkanlığı 1982 sonunda bitti. 1985-91' de Kral Abdülaziz Üniversitesi' nde profesör olarak çalıştı. 91-99 yılları arasında tekrar Bölüme döndü, ancak hiçbir idari görevde bulunmadı.

2 TÜBİTAK UZAY BİLİMLERİ ARAŞTIRMA ÜNİTESİ

1979 yılına kadar Türkiye’deki astronomların durumları çok ilginç idi. İstanbul Üniversitesi Astronomi Bölümü, Ege Üniversitesi Astronomi Bölümü ve Kandilli Gözlemevi yöneticileri arasında hiç diyalog yoktu. İşbirliği yapılmıyor, her birinin düzenlediği toplantılara üst seviyede katılım olmuyor, daha ziyade gençler ilişkileri devam ettirmek istiyorlardı. 1963’te Ankara’da düzenlenen NATO yaz okuluna İstanbul’den sadece asistan Fatma Yılmaz kendi inisiyatifi ile katılmıştı. 1968’de ODTÜ’de Dilhan Ezer tarafından düzenlenen toplantıya ise Ege tam kadrosuyla, İstanbul Üniversitesi’nden Nüzhet Gökdoğan, Metin Hotinli, Kamuran Avcıoğlu, Fatma Yılmaz, Latif Topaktaş ve Samet Marşoğlu katılmış, Kandilli’den kimse gelmemişti. 1971’de İstanbul Üniversitesi’nde düzenlenen Kepler Sempozyumu’na da Yunanistan’dan Xantakis, Mavridis ve Bulgaristan’dan Bonev katıldığı halde, İzmir, Kandilli ve ODTÜ’den gelen olmamıştı. Ben de o toplantıya sırf gök mekanikçi Bonev’e bazı sorunlarımı sormak için gitmiştim. Bölümler tarafından düzenlenen toplantıların sonuncusu ise Silivri’de yapıldı. Bu toplantıya Ankara’dan Nadir Doğan hariç hepimiz, İzmir’den Cafer İbanoğlu ve diğer gençler katılmış, büyükler gelmemişti. Kandilli’den zaten gelen yoktu. Katılımların normal olmaması dışında 1979’a kadar sadece dört defa yapılmış olması da normal değildi.

Diğer taraftan, İstanbul Üniversitesi’nin teleskopu, Bölümün bahçesinde ve şehir içersinde idi. Büyük bir teleskopa gereksinim vardı. Dolayısıyla Muğla civarında yer seçim araştırmalarına başlamışlardı. Aynı sorun Ege’de de vardı. Onlar da bu tür hazırlıklara başlamışlardı. Ankara için de durum pek iç açıcı değildi. Şehir, Gözlemesine doğru genişliyordu. Oraya ihtiyacımız olan büyük bir dürbünü koyamazdık. Biz de Elmadag’da bazı araştırmalara başlamıştık bile. Aynı sorun yakında ODTÜ için de geçerli olacaktı. Türkiye için bu hem lükstü ve hem de bu kadar masrafın altından çıkılmazdı. Bu konuları, o sırada TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyesi olan değerli bilim adamı ve arkadaşım Prof. Dr. Hakkı Ögelman ile uzun uzun inceledik. Yukarıda sıraladığımız kopukluğu gidermek, astronomların bilimsel çalışmalarına maddi katkıda bulunmak ve Ulusal bir Gözlemevi kurmak (böyle bir gözlemevinin kurulması gereğini 1968 toplantısında zaten N. Gökdoğan da dile getirmişti) amacıyla TÜBİTAK’a bağlı bir Uzay Bilimleri Araştırma Ünitesi kurmak için Türkiye’deki bütün astronomları bir toplantıya çağırdık. Katılım yeteri kadar fazla oldu. Herkes destekledi ve kendi projelerini durdurdular. Bu konuda en büyük desteğin Abdullah Kızılırmak’tan geldiğini ve başarıda en büyük payın da Hakkı Ögelman’a ait olduğunu şükranla belirtmek istiyorum. Ünite 1979’da kuruldu ve aşağıdaki araştırma gruplarına ayrıldı. Tarihi bir belge olduğundan ve o günkü Türkiye’deki bütün astronomları gösterdiği için bu listeyi aşağıda veriyorum:

ÜNİTE ARAŞTIRICI PERSONELİ

Başkan: Prof. Dr. Zeki Tüfekçioğlu

1. Çok renk fotometri araştırma grubu:
Prof. Dr. Abdullah Kızılırmak, Ege Üniv.

Prof. Dr. Raymond Wilson
Doç. Dr. Sezai Hazer
Doç. Dr. Ünal Akyol
Doç. Dr. Şükrü Bozkurt
Doç. Dr. Selman Kınacı
Doç. Dr. Cafer İbanoglu
Doç. Dr. Ömür Gülmen
Doç. Dr. Necdet Güdür
Dr. Rümeyisa Kızılırmak
Dr. Mehmet Kurutaç
Dr. Melek Hamzaoglu
Dr. Esat Hamzaoglu
Dr. Zeynel Tunca
Dr. Ali Yener Ertan
Dr. Cengiz Sezer
Dr. Reha Akıncı
Dr. Hüseyin Alkan, Atatürk Üniv.
Doç. Dr. Fatma Esin, İstanbul Üniv.
Doç. Dr. Salih Karaali
Doç. Dr. Latif Topaktaş
Dr. Samet Marşoğlu
Prof. Dr. Zeki Tüfekçioğlu, Ankara Üniv.
Doç. Dr. İlhami Yavuz
Doç. Dr. Zeki Aslan

2.Yıldız atmosferleri yapısı araştırma grubu:

Prof. Dr. Nüzhet Gökdoğan, İstanbul Üniv.
Doç. Dr. Kamuran Avcioğlu
Dr. Dursun Koçer
Dr. Çetin Bolcal
Dr. Gökmen Tektunalı
Doç. Dr. Cemal Aydın, Ankara Üniv.
Doç. Dr. Semanur Engin
Doç. Dr. Nihal Yılmaz

3.Yıldızların yapıları ve evrimleri araştırma grubu:

Prof. Dr. Dilhan Eryurt, ODTÜ
Doç. Dr. Bedri Süer
Dr. Halil Kırbıyık
Dr. Aysel İbrahim

4.Güneş fiziği araştırma grubu:

Prof. Dr. Edibe Ballı, İstanbul Üniv.
Prof. Dr. Adnan Kırıl
Doç. Dr. Metin Hotinli
Prof. Dr. Nadir Doğan, Ankara Üniv.
Doç. Dr. Muammer Dizer, Kandilli Rasathanesi

5. X ve gama ışınları araştırma grubu:
Prof. Dr. Hakkı Ögelman, Çukurova Üniv.
Doç. Dr. Tümay Tümer
Dr. İlhami Yeğingil
Dr. Mehmet Emin Özel, ODTÜ
Dr. Ümit Kızıloğlu
Dr. Serpil Ayash
Dr. M. Ali Alpar, Boğaziçi Üniv.

6. Zaman astronomisi araştırma grubu:
Doç. Dr. Tarık Gökmen, İstanbul Üniv.

Ünitenin ilk Yönetim Kurulu toplantısında alınan kararları da bilgilerinize sunmak istiyorum. TÜBİTAK Uzay Bilimleri Araştırma Ünitesi, Yönetim Kurulu Toplantısı

A. Toplantı Yeri: Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi Bölümü

B. Toplantı tarihi: 14 Eylül 1979

C. Toplantıya katılanlar:

1. Prof. Dr. Zeki Tüfekçioğlu, A.Ü.F.F. Astronomi Bölümü adına ve Ünite Başkanı
2. Prof. Dr. Nüzhet Gökdoğan, İ.Ü.F.F. Astronomi Bölümü adına
3. Prof. Dr. Abdullah Kızılırmak, E.Ü.F.F. ”
4. Prof. Dr. Dilhan Eryurt, ODTÜ Fen ve Edebiyat F. Fizik Bölümü Astronomi grubu adına
5. Prof. Dr. Hakkı Ögelman, Ç. Ü. Temel Bilimler F. Fizik ve Uzay Bölümü adına
6. Doç. Dr. Muammer Dizer, Kandilli Rasathanesi adına.

D. Toplantıda alınan öneri mahiyetindeki kararlar:

1. Ünitenin kuruluş toplantılarında da kararlaştırıldığı gibi her Kurumun Başkanı Uzay Bilimleri Araştırma Ünitesi Yönetim Kurulunun doğal üyesidir. Yönetim Kurulu toplantılarına bu üyeler dışında Ünitenin herhangi bir araştırmacısı, Başkan tarafından davet edilebilir.

2. Ünite tarafından Şubat ayı içerisinde İzmir’ de bir genel toplantı yapılacaktır. Bu toplantıya bütün araştırmacı personel çağrılacaktır. Toplantının amacı Ünite araştırmacı personelinin birbirini tanıması, çeşitli alt bilimsel grupların kaynaşması, bilimsel tebliğler vermek, çağrılı tebliğler sunmak v.b. dir. Toplantının hazırlıklarını yapmak üzere aşağıdaki Komite seçilmiştir:

Prof. Dr. Abdullah Kızılırmak E.Ü.F.F

Prof. Dr. Zeki Tüfekçioğlu A.Ü.F.F.

Doç. Dr. Latif Topaktaş İ.Ü.F.F.

3. Ünite araştırmacı personelinin herhangi biri yeni bir bilimsel çalışmaya başlarken önce konuyu Ünite Başkanlığına yazacaktır. Başkanlık diğer kurumlarla ilişki kuracak ve bu çalışmaya ortak veya yardımcı olabilecekleri saptayıp bir

çalışma grubu oluşturacaktır. Grup oluşturulduktan sonra Ünite, araştırmacıların bir araya gelebilmeleri ve diğer gereksinimlerinde her çeşit yardımı yapacaktır.

4. Kurumların birbirini daha iyi tanıyabilmeleri için, Ünite Başkanlığı devamlı olarak bir kurumdan diğer bir kuruma konferansçı, kısa sürelerle araştırmacı v.b. gönderilmesini temin edecektir.

5. Ulusal Gözlemevi için yer seçimi çalışmalarını hemen başlatılacaktır. Bu görev için aşağıdaki Komite seçilmiştir:

Prof. Dr. Nüzhet Gökdoğan, İ.Ü.F.F.

Doç. Dr. Cafer İbanoğlu, E.Ü.F.F.

Dr. Dursun Koçer, İ.Ü.F.F.

Dr. İlhami Yeğingil, Ç.Ü.T.B.F.

Dr. Ümit Kızıloğlu, ODTÜ

6. Uluslararası Astronomi Birliği (I.A.U) nezdinde Türkiye'yi 1962' den beri temsil etmekte olan "Astronomi Derneği" kapatılmış olduğundan Prof. Dr. Nüzhet Gökdoğan'ın önerisi ile bu görevin bundan sonra Ünite Yönetim Kuruluna verilmesi kabul edilmiştir. İlgili işlemlere hemen başlanılacaktır.

Yukarıda alınan kararlardan hepsi o dönemde gerçekleştirildi. Bilimsel çalışmalar desteklendi. Ulusal Gözlemevi için yer seçimi araştırmaları hemen başlatıldı, 1981 yılının Ekim ayında İngiltere' den yer seçimi konusunda uzman Mc Innes bir haftalığına getirildi. Zeki Aslan' la birlikte o zamana kadar yapılan çalışmalarını değerlendirdiler. Yeni gözlem aletleri getirildi. Sonuç olarak bugün ortada olan eser TÜBİTAK sayesinde gerçekleştirilmiş oldu. Bu yıl 17' incisini yaptığımız toplantılar hemen başlatıldı ve kesintisiz devam etmekte. Bu sayede Türk Astronomları birbirlerini tanıdılar. Elimde 2 Şubat 1982' de 3 üncüsünü ODTÜ' de yaptığımız toplantıda oturum Başkanlığı yapmış astronomların adlarını görüyorum: N. Gökdoğan, A. Kızırmak, E. Ballı, D. Eryurt, K. Avcıoğlu, C. Aydın ve Z. Tüfekçioğlu. Sunum yapanlar arasında M. Dizer de var. İnanılmaz şeyler.

IAU nezdinde Türkiye'yi TÜBİTAK kanalıyla temsil edemeyeceğimiz ortaya çıkınca, 1982' de Ankara' da "Türk Astronomi Derneği" kuruldu. İlk Başkanlığına Zeki Tüfekçioğlu getirildi. Bu Dernek de halen görevine başarıyla devam etmektedir.

Bu arada bir şeyi daha hatırlatmak istiyorum. Bu yıl Adana' da yapılacak olan 17' inci toplantı, TÜBİTAK Uzay Bilimleri Araştırma Ünitesinin 1980 yılında İzmir' de başlattığı, ikincisini Adana' da yaptığı ve bugüne kadar sürdürdüğü toplantılardır. Eğer Türkiye' de düzenlenen astronomi toplantıları söz konusu ise o zaman Ankara' da 1963' te yapılan yaz okulu, ODTÜ' de 1968' de yapılan toplantı, İstanbul' da 1971' de yapılan Kepler Sempozyumu ve 1978' de Silivri' de yapılan toplantılar da dahil edilmeli ve şimdi ki bu son toplantıya 21' inci toplantı denilmelidir.

Şekil 1. Birinci Türk Sempozyumu - 25 / 27 Eylül 1968.

TÜBİTAK uzay Bilimleri Araştırma Ünitesinin 2.inci toplantısı
Adana, 1981

Şekil 2. TÜBİTAK Uzay Bilimleri Araştırma Ünitesinin 2. toplantısı, Adana 1981.

Ayvalık Güneş tutulması, 20 Mayıs 1966

Bu tutulmaya Avrupalıların bir çok gözlemcisi ve Rusya'dan bir kaç bilim adamı katılmıştır. Fotoğrafta soldan ikinci ve üçüncü : Zeki Tüfekçioglu ve Ali Gökgöz MSB ARGE adını katılmıştır.

ODTÜ, 1982

TÜBİTAK Uzay Bilimleri Araştırma Ünitesinin 3.üncü toplantısı : Ünite Başkanı Prof.Dr. Zeki Tüfekçioglu çalışmalar hakkında bilgi veriyor. solunda oturum Başkanı Prof.Dr. Nizhet Gökdöğen, dinleyiciler arasında Prof.Dr. Dilhan Ergurt görülmüyor

Şekil 3. üst) Ayvalık Güneş tutulması, 20 Mayıs 1966. alt) ODTÜ' deki toplantı, 1982

Meryem ana evi Nisan 1958

Abdullah Kızılırmak 1958 de dört zskeri öğrenciyi yanına alarak İzmir şehri civarında kurulabilecek bir gözlemevi için yer seçim araştırması yapmıştır. Yukarıda bu gezi esnasında çekilmiş bir hatıra fotoğrafı görülmüştür. soldan sağa:

Zeki Tüfekçioğlu, Abdullah ve Rümeyza Kızılırmak Günen Omsu ve Ali Gökçöz.

Acaba dört yıl sonra Izmire geleceğini o zaman mı planladı!

Şekil 4. Meryem ana evi, Nisan 1958, İzmir.

Ankara, Mayıs 1967

Semanur İşlik ve Cemal Aydın'ın doktora sınavını yapmak için Merzite Gözlemevi Müdürü Prof. Dr. Margherita Hack, Ankara Fen Fakültesinde bir ay süreyle görevlendirildi. Soldan sağa : Cemal Aydın, M. Hack, Semanur İşlik, Zeki Tüfekçioğlu ve Nihal Yılmaz.

Ankara Gözlemevi, Mayıs 1975

Kreikenin 1964 te ölümünden sonra eşi F.A.L. Kreiken Ankara'yı defalarca ziyaret etmiştir. Yukarıda onun son gelisinde çektiği fotoğrafı görülmüştür.

Mrs. Kreikenin arkasındaki ağaç Prof. Kreiken tarafından dikilmiştir. Arka zeminde ise Maksutov teleskobun bulunduğu bina görülmüştür. Zeki Tüfekçioğlunun arkasında ziraat yönetimi binası var.

Şekil 5. üst) Ankara, Mayıs 1967; alt) Ankara Gözlemevi 1975

Esenboğa hava alanı Mart 1965
Doktorasını ünlü astronom Kapteyn'in yanında yapmış olan E.A. Kreiken profesör olduktan sonra 2.inci Dünya harbinde Hollandanın müstemlekesi olan Endonezyada yedek subay olarak harbe girmiş, harp sonrasında orada Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. 1947 de Endonezya temsilcisi olarak Meksikada bir bilimsel toplantıya katılmış ve ^{Hollanda} ~~Randamersaya~~ sefirinin sekreteri ile evlenmiştir. Çok zeki ve bir çok dil bilen Mrs. Kreiken, kocasının ölümüne kadar onun bütün yazmalarını idare etmiştir. 1978 de ~~kocasının~~ ölümüne kadar da defalarca Türkiye'ye gelip bizlere yardımcı olmaya çalışmıştır. Ayrıca İngilizce Nesrettin Hoce hikayeleri adlı bir kitabı Hollanda da yazmıştır. Türkiye'de Türkiye'ye yaptığı ziyaretlerden birinde Esenboğa hava alanından yola edilişi görülüyor. Mrs. Kreiken önde sağdan ikinci olarak görülüyor, Ayakta duranlardan soldan birinci üstteğmeni tanıdınız herhalde.

Şekil 6. Esenboğa havaalanı, Mart 1965

Ankara Garı şubat 1966

Prof. Dr. W. Gleisberg 2. nci dünya harbinden önce İstanbul üniversitesine gelmiş, ve bildiğim kadarıyla 27 yıl kaldıktan sonra 1958 de Almanya'ya dönmüştür. Kreikenin ölümünden sonra 1965 te bir yıllığına Ankara'ya gelmiş, kürsü başkanlığı olmuş eğitim ve araştırmaları yönetmiştir. Gözlemine herhangi bir katkısı olmamıştır. Yukarıdaki resim Gleisberg ve eşinin Türkiye'den ayrılırken uğurlanması görülüyor.

Solda sağa : Zeki Rıfeksioğlu, Semanur İşlik, Bayan Gleisberg, W. Gleisberg, Nihat Eskioglu, Bedri Süer, Nadir Doğan, İsmen kendin ve esi. Önde otursunlar : Kürsüde görevli memur, Hilmi Hızırzadeoğlu ve Cemal Aydın.

Şekil 7. Ankara garı, Şubat 1966.